

GEOPARK HEUVELRUG

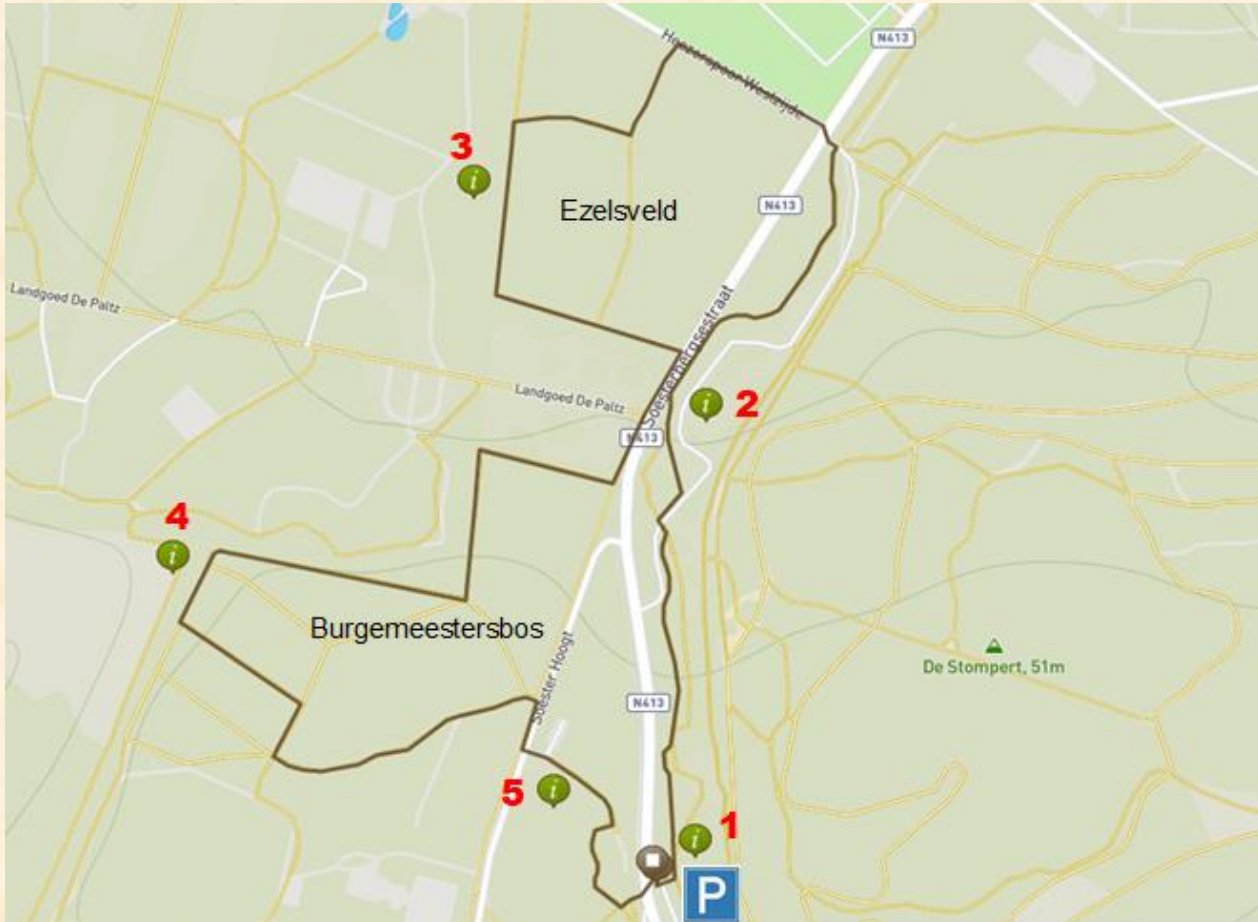
(in ontwikkeling)

Op Geopad 129

25-03-2018

Wandelingen naar Soesterhoogt en de Stompert

Soesterhoogt (129a)

Route 3,5 km. Voor de GPS RouteYou versie, [klik hier](#).

De naar de Soesterhoogt genoemde route loopt door het gebiedsdeel tussen het landgoed De Paltz en het militair oefenterrein De Stompert.

Dit gebiedsdeel ligt ter weerszijden van de drukke Van Weerden Poelmanweg.

Oostelijk van die interlokale verbinding is het een dagrecreatiezone waar bos en heide worden afgewisseld door grasveldjes met bankjes en picknicktafels.

Westelijk van de weg is de ambiance van het natuurplein voornamelijk monumentaal oud naald- en loofbos.

1. De naar 't Soesterhoogt genoemde route volgt het tracé van het gelijknamige natuurpad, dat werd gemarkeerd door ronde paaltjes met een roodgekleurde kop. De route begint schuin tegenover het restaurant 't Hoogt op een parkeerterrein van de dagrecreatiezone De Bergjes.

Ter plekke van het parkeerterrein en de erlangs lopende, drukke Van Weerden Poelmanweg is de stuwwalribbel 't Soesterhoogt voor het verkeer doorgraven. Het parkeerterrein werd dus in een kunstmatig ravijn aangelegd. Dit houdt in dat je voor een kennismaking met het minder geschonden deel van de stuwwalribbel eerst een trappenpad moeten beklimmen. Bovenaan het trappenpad slaat de gemarkeerde route linksaf. Ze leidt dan naar een met gras begroeid terras, dat bovenaan de steile noordflank van de stuwwalribbel werd aangelegd.

2. Aan de buitenrand van het terras ziet men andermaal een trappenpad, dat je naar een veel lager deel van de stuwwal brengt. Op het trappenpad daal je af naar een niveau van circa 30 meter boven NAP. Vervolgens loopt de route via enkele smalle paadjes naar het noordelijk uiteinde van de dagrecreatiezone. Daarbij schampt ze even de smalle verharde weg die de zone doorzwabbert. In de recreatiezone is het natuurpad niet overal even gebruiksvriendelijk. Hier staat echter tegenover dat je er op diverse bankjes kunt uitrusten.

3. Aan het eind van de recreatiezone steekt het natuurpad de Van Weerden Poelmanweg over om je successievelijk naar de oostelijke en zuidoostelijke omgeving van het landgoed De Paltz te brengen. Daarbij volg je eerst enkele honderden meters het eeuwenoude Heeserspoor. Rechts zie je er achter een behouden gebleven bossingel enkele van de blokken appartementen, die op het terrein van het voormalig zwembad van Soestduinen werden gebouwd.

Je bevindt je nu onderaan de noordelijke flank van de stuwwal op een niveau van ongeveer tien meter boven NAP.

Na enkele honderden meters ga je links de slechts weinig hellende lagere delen van die flank verkennen. De gemarkeerde route zigzagt er door het deels vrij vochtige Ezelsveld, waar je geïmponeerd en geïnspireerd zult raken door het zware naald- en loofhout dat er staat.

In de noordwesthoek van het Ezelsveld maskeert het bos een bekkenachtige kleine terreindepressie, terwijl elders enkele (rijen) ronde kuilen voorkomen. Het ontstaan van dit microreliëf is niet systematisch onderzocht.

Na ruim een kilometer confronteert de gemarkeerde route je andermaal met de Van Weerden Poelmanweg om je rechts voorlangs de hoofdingang van het landgoed De Paltz naar het Burgemeestersbos te leiden. Bij de ingang van het landgoed staat op een bord te lezen dat De Paltz tweewekelijks op zaterdagmiddag van 14 -16 uur kan worden bezocht.

4. Even voorbij de hoofdingang van het landgoed De Paltz slaat de gemarkeerde route voor de kennismaking met het Burgemeestersbos andermaal rechtsaf. Ook daar zigzagt het natuurpad door een gebied met veel zwaar naald- en loofhout. Speciale aandacht verdient er de aanwezigheid van een aantal hoge tamme kastanjes. Deze bomen zijn geen familie van de wilde paardenkastanje die veel in plantsoenen en brede straten werd aangeplant. De tamme kastanje is een exoot, afkomstig uit het Middellandse Zeegebied, die al door de Romeinen naar onze streken werd gebracht.

Het Burgemeestersbos groeit op een stuwwalterras, waarvan de vrijwel vlakke bovenzijde bijna 30 meter boven NAP is gelegen. Aan de binnenzijde grenst het terras aan de noordelijke flank van de enigszins gelede stuwwalribbel 't Soesterhoogt.

Ook het Burgemeestersbos presenteert allerlei microreliëf. Daarbij krijgt men zowel natuurlijk ogende kommetjes als grotere kuilen te zien. De natuurlijk lijkende kommetjes zullen door smeltwater uitgekolk of bij bomexplosies ontstaan zijn. De aanwezigheid van de grotere kuilen zal veelal verband houden met het vroeger gebruikelijke kleinschalig delven van grind. Dit zal met name hebben plaatsgevonden waar de grotere kuilen een nogal grillige vorm hebben en door storthopen zijn omgeven.

Speciale vermelding verdient de aanwezigheid in het bos van enkele flinke grafheuvels.

De door het Burgemeestersbos zigzaggende route loopt ook een kleine honderd meter langs de bovenrand van een grote diepe groeve. Deze ontstond bij de grootschalige ontgroning die het zuidelijk deel van het landgoed De Paltz in de tweede helft van de vorige eeuw moest ondergaan. Bij deze later helaas nog naar het noordwesten uitgebreide ontgroning verdween ook een deel van de stuwwalribbel 't Soesterhoogt.

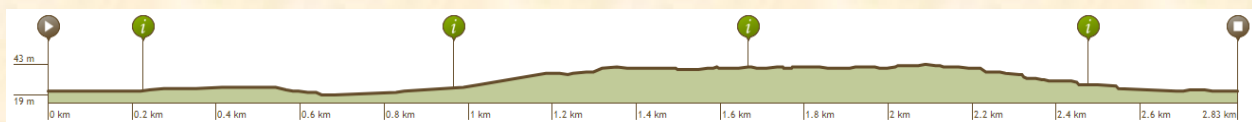
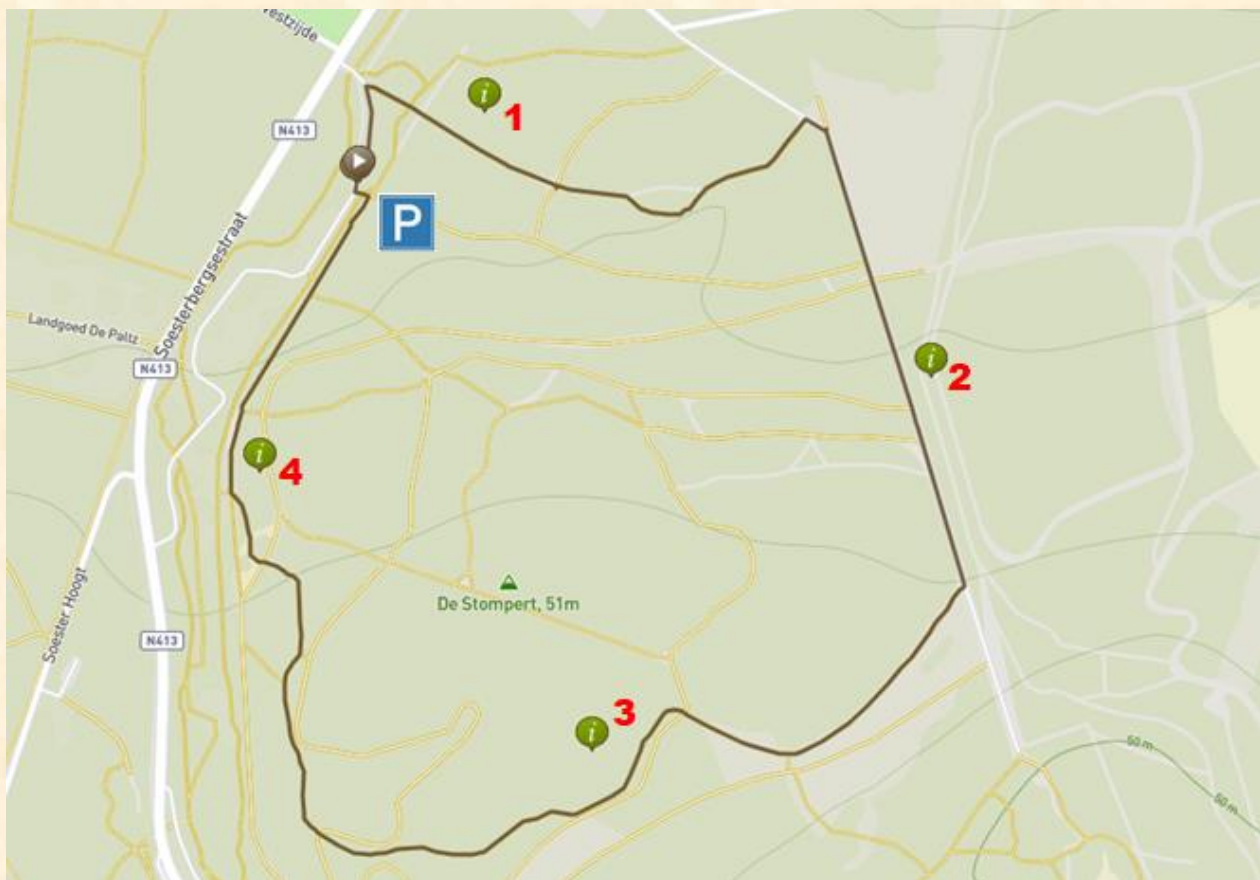
Zuidelijk van het Burgemeestersbos liggen enkele minibuitens, waarvan er een Zuiderduin werd gedoopt. De buitens zijn niet vrij toegankelijk, waarom er ook geen natuurpad werd getraceerd.

5. De gemarkeerde route door het Burgemeestersbos eindigt bij de weg Soesterhoogt. Het is een restant van de vroegere meer rechtstreekse verbinding Soest-Soesterberg. De marking adviseert het tegenwoordig vrij rustige weggedeelte over te steken. Men komt dan terecht op een flauw gebogen pad dat de noordflank van de stuwwalribbel 't Soesterhoogt diagonaal snijdt. Rechts boven je presenteert de kruin van de ribbel een zwerm kuilen van uiteenlopende grootte en enig ander microreliëf. Waarschijnlijk heb je er van doen met een aantal in oorsprong natuurlijke kommen, waarin en waarbij plaatselijk grind werd gedolven.

In het kuilenbos staat een oriëntaartafel die door haar huidige ligging in een bos niet meer als zodanig kan functioneren. Wel herinnert ze aan de tijd dat er op de stuwwalkruinen grote gebieden konden worden overzien.

Voorbij het kuilenbos met de oriëntaartafel eindigt de rood gemarkeerde route in de naaste omgeving van het restaurant 't Hoogt. Voor de terugkeer naar het parkeerterrein waar de wandeling begon moet dan nog het ter plekke nogal onoverzichtelijke deel van de drukke Van Weerden Poelmanweg worden overgestoken.

De Stompert (129b)

Route 2,8 km. Voor de GPS RouteYou versie, [klik hier](#).

Door het volgen van deze route kan een rondwandeling worden gemaakt over de noordelijke flanken van het hoogste stuwwalgedeelte. Eikenstrubbenvegetaties worden er afgewisseld door heiderelicten.

1. De Stompertroute begint bij het paneel dat informatie geeft over het natuurpad. Dat paneel staat even voor het noordelijk eind van de smalle verharde weg die de dagrecreatiezone De Bergjes in de lengterichting ontsluit. Vanaf het informatiepaneel loop je naar het eind van de recreatiweg, waar een zandweg de mogelijkheid biedt rechtsaf te slaan. Ga die zandweg volgen tot hij na zo'n

zeshonderd meter op een T-kruising met een verharde weg eindigt. Intussen passeer je links al snel een perceelsgedeelte met verscheidene grafheuvels. Met name rechts trekt dan een heiderelict de aandacht. Doordat de oppervlakte historische heidevegetaties in de vorige eeuw sterk afnam zijn de ervoor kenmerkende flora en fauna veel zeldzamer geworden. Plantensoorten die daardoor minder algemeen werden zijn onder andere kruipbrem, grondster, mannetjesereprijs, vleugeltjesbloem, muizenootje, hondsviooltje en tormentil.

Even voor de T-kruising wordt de zandweg wat bochtiger.

2. Op de T-kruising zie je rechts voor je een flink heideterrein, waarvan het oppervlak wordt verlevendigd door een noordnoordoostwaarts lopende vallei. Aan de overzijde wordt deze laagte gemarkeerd en geaccentueerd door een groep oude dennen.

Bij de T-kruising staat een bankje waarop even zou kunnen worden uitgerust om van het uitzicht over de heide te genieten.

Na dat al dan niet gedaan te hebben ga je rechts de verharde weg volgen. Deze hoofdontsluiting brengt ons naar de steile noordnoordwestflank van de stuwwalribbel die bekend zou worden als De Stompert. Intussen zul je bemerken dat de vallei die je eerst in de verte zag de verharde weg nadert en diagonaal kruist.

3. Even later wordt schuin rechts weer een zandweg gevolgd. De wit gemarkeerde route gaat dan enkele honderden meters onderlangs de stuwwalribbel van de Stompert zwabberen. Je passeert dan het begin van de vallei, waarmee de route je reeds op de verharde weg liet kennismaken. Even voorbij het dalbegin loopt het natuur-/geopad langs de mul gereden pas tussen de stuwwalribbels De Stompert en het Soesterhoogt. Beide ribbels liggen niet in elkaars verlengde. De stuwwalribbel Het Soesterhoogt domineert haar omgeving namelijk een paar honderd meter noordelijker dan De Stompert.

Je bent nu terechtgekomen in een gebiedsdeel waar de natuurlijke geostructuur nogal werd aangetast door allerlei grondverzet. Dit hield vroeger vooral verband met het kleinschalig delven van grind of leem. In de tweede helft van de vorige eeuw werd de natuurlijke geostructuur vervolgens nog aangetast door de inrichting en het gebruik van het terrein voor militaire oefeningen. Met name de aanleg van hellende oefenbanen voor terreinvoertuigen zou ingrijpende gevolgen hebben.

Waar grondverzet uitbleef behielden de kronkelige eikenstrubbenvegetaties hun botanische waarde. Gebleken is dat er veel mossen en korstmossen voorkomen. Speciale aandacht verdient daarbij het voorkomen van het lichtgroene boerenkoolkorstmos op horizontale takken van de eiken.

4. Voorbij de zanderige pas beklimt het natuurpad de zuidflank van de tot bijna 44 meter boven NAP reikende stuwwalribbel 't Soesterhoogt, die het even later aan de noordkant weer zal afdalen.

Daarbij draait de route geleidelijk naar een noordelijke richting. Je komt dan terecht in een gebied waar de strubbenvegetaties afwisselen met enkele heiderestanten. Rechts passeer je ter plekke van de heide tweemaal een markante ovale terreindepressie van onbekende genese. Op het her en der door erosie verlaagde natuurpad zie je meermalen ontsluitingen van de oppervlakkig uitgeloopte en deels "gebruinde" stuwwalbodems.

Intussen is duidelijk te horen dat onze route de nabijheid van de drukke Van Weerden Poelmanweg (N 413) heeft opgezocht. Daar leidt ze je tenslotte langs de rand van het oefenterrein naar de plek van de dagrecreatieve zone waar de wandeling begon.

Het wordt op prijs gesteld wanneer na afloop van de wandeling enig commentaar en foto's worden ingestuurd, bij voorkeur via de reactiemogelijkheid onderaan op de homepage INITIATIEF, of via info@geopark-heuvelrug.nl, waarvoor dank.

Toelichting

Onderwerp van deze brochure is de circa 150.000 jaar geleden door Scandinavisch landijs opgeschoven Soesterberg. Verantwoordelijk voor zijn ontstaan was een ijstong die bij Amersfoort westwaarts stroomde.

De Soesterberg is onderdeel van een meer dan 40 kilometer lang stuwwalstelsel, dat van Den Dolder oostwaarts naar Amersfoort loopt, daar met een scherpe knik kiest voor een successievelijk zuidelijke en zuidoostelijke koers en even voorbij Rhenen abrupt bij de Rijn eindigt.

Het stuwwalgedeelte met de Soesterberg heeft bij Amersfoort een plateauachtig karakter. Verder westwaarts valt er een reeks bovenlangs de zuidelijke stuwwalflanken gevormde ribbels op.

Uit de geomorfologische gesteldheid van het stuwwalgedeelte Den Dolder – Amersfoort kan worden afgeleid dat de westwaarts stromende ijslob die het vormde zich verbreedde. Vooral het oostelijke deel van de glaciële rug werd daardoor ook door de ijstong overdekt en geterrasseerd.

Smeltwater van het ijs heeft veel bodemmateriaal van de stuwwal naar de omgeving ervan gebracht. Grind en (grof) zand bezonk daarbij al onderlangs de glaciële rug. Aldus ontstonden daar waaiers smeltwaterafzettingen.

Bovenaan de flanken van enkele stuwwalterrassen herinneren grafheuvels aan de prehistorische activiteiten van de mens in het gebied.

Onderaan de noordflank van de stuwwal lag de Middeleeuwse nederzetting Hoog Hees, waarbij enkele akkers gemeenschappelijk door de bewoners van de buurtschap werden geëxploiteerd.

Hoog Hees ontstond bij een vroeger belangrijke zandweg, die Amersfoort met De Bilt verbond. Het onderlangs de noordflank van de stuwwal lopende Heeserspoor is een restant van die verbinding.

Hoewel de Soesterberg eeuwenlang werd begraaasd en hout moest leveren bleef er naar verhouding veel van de natuurlijke loofbosvegetaties behouden. Die bosrelicten degenereerden wel meer en meer tot hakhout, dat in het recente verleden weer zou verwilderen.

De telgen van het hakhout konden daardoor uitgroeien tot kronkelige dwergvormen van de eik. Aldus ontstonden zogenaamde strubbenvegetaties. Kenmerkende plantensoorten van de karikaturale bosrelicten zijn daslook en adelaarsvaren. Bovendien vinden we er veel mossen en korstmossen.

De strubbenbossen wisselen af met vooral botanisch interessante heiderelicten.

De hoofdverbinding met Soest was een van de belangrijkste zandwegen die de heide van de Soesterberg compartimeerden. Mede doordat de weg steile stuwwalflanken doorsneed was hij echter ook slecht begaan- en berijdbaar. In verband hiermee werd de verbinding in 1853 verhard.

Bij de zuidrand van ons gebied dateert de Amersfoortseweg van 1653. Om de verwezenlijking van de verbinding te bevorderen werd een strook tussen De Bilt en Amersfoort verdeeld in vakken, die in eigendom konden worden verkregen als de aspirant bezitters er een deel van de weg zouden (laten) aanleggen. De vakken moesten van elkaar worden gescheiden door brede paden. Van die scheidingsweggetjes bleven de meeste behouden.

Het gebied van de Paltz werd in 1860 een afzonderlijk landgoed, waar toen ook een neoclassicistisch landhuis verrees. Het buiten zou herhaaldelijk in andere handen komen.

Het zuidelijk deel van het landgoed is in de tweede helft van de vorige eeuw geschonden door een grootschalige zandafgraving, waarvan een verdere uitbreiding in de tachtiger jaren echter kon worden voorkomen.

Tegenwoordig is het landgoed De Paltz eigendom van de stichting Het Utrechts Landschap. Deze besloot het jonge bos in de voormalige groeve bos in een beschut heidemilieu te transformeren.

Tegen het eind van de negentiende eeuw is een langs de spoorlijn gelegen deel van het smeltwaterterras ingericht voor de (drink)watervoorziening. In het kader hiervan werd een pompstation gebouwd. Bovendien werden enkele waterbergingsbassins en grachten gegraven. Ook op de kop van de Stompert zou waterwinning mogelijk gemaakt worden. Omstreeks 1902 werd bij de Van Weerden Poelmanweg een tweede pompstation gebouwd, dat meermalen zou worden uitgebreid en gerenoveerd.

Omstreeks 1910 werd onderaan de zuidwestelijke flank van de stuwwal op de zowel reliëfarme als stevige ondergrond van de smeltwaterwaaiers een klein vliegveld aangelegd. Het zou later gefaseerd uitgroeien tot de belangrijke luchtmachtbasis Soesterberg. Na de Tweede Wereldoorlog waren daar tot 1994 ook Amerikaanse militairen gelegerd. Vanwege de uitbreidingen van de luchtmachtbasis zijn later enkele wegen omgelegd.

De luchtmachtbasis werd in 2009 gesloten. Een groot deel van het aldus vrijgekomen terrein zal nu als natuurgebied beheerd gaan worden. Daarbij zullen een aantal militairhistorische interessante gebouwen en andere objecten behouden blijven en deels een museale functie krijgen.

In de dertiger jaren van de vorige eeuw besloot het Rijk een groot deel van de Soesterberg en omgeving te gaan gebruiken voor tankoefeningen. Omstreeks 1938 is daarom in de noordoosthoek van het gebied De Vlasakkers de Bernhardkazerne gebouwd. Na de oorlog kreeg deze gezelschap van allerlei andere bebouwing.

Ten westen van het kazernecomplex werd intussen zowel op als onderaan de stuwwal een dicht netwerk verharde oefenbanen aangelegd.

In 1949 werd ook het tot ruim 50 meter boven NAP reikende stuwwalgedeelte De Stompert militair oefenterrein en afgesloten voor het publiek. Bij de inrichting van het terrein voor zijn militaire functie werd veel grond verzet. Met name de aanleg van hellende oefenbanen voor terreinvoertuigen zou ingrijpende gevolgen hebben. Sinds 1992 is het terrein echter weer vrij toegankelijk.

Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeen gekomen. Voor de foto's is de rechthebbende Stichting Geopark Heuvelrug i.o. of haar rechtsopvolger.